

Holokaustin uhrien muistoty

HOLOKAUSTIN UHRIEN MUISTO RY:N JULKAISU 2021

Holokaustin uhrien muisto ry
Minnet av förintelsens offer r.f.
Finnish Holocaust Remembrance Association

Julkaisija Holokaustin uhrien muisto ry.

Toimitus ja taitto Dan Kantor

Etukansi: Muistokynttilöiden sytyttäminen Holokaustin uhrien muistopäivän tilaisuudessa Säätytalolla 27.1.2020. Kuva: Dan Kantor.

Takakansi: Stolpersteinien asennus Viherniemenkadulle 4.11.2020. Kuva: Dan Kantor.

Sisälllys

Puheenjohtajan palsta KIMMO SASI s. 3

76 vuotta holokaustin jälkeen SUSANNA KOKKONEN s. 4

Stolperstein – maailman laajin holokaustin muistomerkki DAN KANTOR s. 6

Holokaustin uhrien muistopäivän ohjelma AlfaTV:llä s. 8

HUM:in esittely ja hallituksen kokoonpano s. 10

Katsaus vuoden 2020 toimintaan Koonnut DAN KANTOR s. 12

Liity jäseneksi!

Holokaustin uhrien muisto ry
Minnet av förintelsens offer r.f.
Finnish Holocaust Remembrance Association

Liittymislomake: www.hum.fi

Holokaustin muisto: ei koskaan enää

KIMMO SASI

Neuvostojoukot vapauttivat 27.1.1945 eli 76 vuotta sitten Auschwitzin keskitysleirin Puolassa. Näitä kuten myös muiden liittoutuneiden sotilaita kohtasi keskitysleirien porttien takana kauhistuttava näky, ihmisten teollinen murhaaminen etnisin perustein. Ihmiskunta ja ihmisarvon kunnioitus olivat vajonneet pohjamutiin.

Ihmiskunta oppi anteeksiantamattomasta virheestä. Rakennettiin kansainvälinen ihmisoikeusnormisto. YK:n ihmisoikeuksien julistus 1948 oli sitoumus ihmisarvon kunnioittamisesta. Nyt meillä on velvoite suojella ja estää kansanmurhat. Ihmisoikeuksia noudatetaan länsimaissa. Kuitenkin varsin monessa muussa maassa ihmisoikeudet ovat muodollisesti olemassa mutta niitä ei tosiasiansa noudateta. On myös maita kuten Iran, jotka jopa kiistävät holokaustin tapahtuneen.

Parempi yhteiskunta voidaan rakentaa vain historian opetusten perusteella. Toisen maailmansodan kauhut ovat nyt kolmen sukupol-

ven etäisyydellä. Tutkimusten mukaan nuorten keskuudessa on laaja joukko, joka ei tunne juutalaisten ja romanien kansanmurhaa. Kauhujen pelotevaikutus alkaa heikentyä. Tämä luo myös edellytyksiä terrorismille ja vihapuheelle.

Länsimaissakin keskusteluilmapiiri on kärjistynyt ja vihan lietsonta on yleistynyt. Verkkoviha leviää, vaikka sitä pyritään suitsimaan. Natsitunnusten näkyminen on yleistynyt. Antisemitismi on lisääntynyt. Juutalaisiin kohteisiin on hyökätty. Myös Suomessa sekä Helsingin että Turun juutalaisen seurakunnan tiloja ja Israelin lähetystön edustaa on töhritty. Pelon ilmapiiri on syntynyt jälleen.

Huolissaan pitää olla myös terrorismista, jopa joidenkin valtioiden tukemasta terrorismista. Onneksi läntiset tiedustelupalvelut ovat olleet tehokkaita. Yhteiskunnan kaikkein tärkein tehtävä on elämän suojeleminen.

Onneksi tähän negatiiviseen kehitykseen ollaan heräämässä. Korkein oikeus on kieltänyt Pohjoismaisen vastarintaliikkeen. Koulupetoksessa on kasvava kiinnostus holokaustin tapahtumiin. On paine tiukentaa terroristilakeja. Antisemitismin määritelmä on hyväksytty Suomessa, mikä toivottavasti auttaa poliisia tarkempaan antisemitististen ilmiöiden seurantaan.

Holokausti-museota ei vielä ole Suomessa, toisin kuin useimmissa länsimaissa. Holokaustin uhrien muisto on myötävaikuttanut holokaustista kertovan näyttelyn kiertävään esiläpanoon. Se tulee jatkumaan koronan jälkeen.

Holokaustin raakuus ja tuho osoittavat ihmisarvon merkityksen meille kaikille. Siksi Holokaustin uhrien muisto ry haluaa vaalia tuota muistoa. Jotta ihmisryhmiin kohdistuva väkivalta vähenisi ja maailma olisi meille kaikille parempi paikka elää. Toivottavasti kuuhunnan aika länsimaissa on pian ohi ja palataan tunteiden kiihottamisen sijasta analyttiseen keskusteluun. ●

76 vuotta holokaustin jälkeen

Tri SUSANNA KOKKONEN

Holokausti määritellään useimmiten sen kautta, milloin se tapahtui. Kysyttäessä useimmat sanoisivat, että se oli ajanjakso 1933–1945. Tutkijat toteaisivat, että varsinainen kansamurha tapahtui kesän 1941 Operaatio Barbarossan (Saksan hyökkäys Neuvostoliittoon) alusta kevääseen 1945 saakka (sodan loppuminen). Holokausti oli juutalaisten systemaattinen murha, joka toteutettiin teollisen tehokkaasti. Useimmiten (joskaan ei aina) uhrin kuljetettiin erityisille murhapaikoille. Salailumekanismia oli monenlaisia. Saksan kieli taivutettiin sellaisiin ilmaisuihin, jotka hämärsivät todellisuutta. Holokausti toteutettiin toisen maailmansodan aikana ja sen varjossa. Vaikka sekä sotaa käyvät tahot että murhalaitokset teloittivat muitakin kuin juutalaisia, vain juutalaiset kansana oli määrätty tuhottavaksi. Tämä on siis holokaustin ja juutalaisten kohtalon erityispiirre.

Holokausti on aihe, jota tulee opettaa varovaisesti ja eri ikäryhmille tai kulttuureille sopivasti. Se haastaa kaiken sen, mitä ajatellamme ihmisestä rationaalisenä tai empatiaa tuntevana olentona. Se haastaa myös luottamuksemme demokraattisen yhteiskunnan rakenteisiin ja voimaan suojella kansalaisia. Tämän ohella siihen liittyy vaikeita kysymyksiä ennakkoluuloista, rasismista ja esimerkiksi teknologian käytön vaaroista. Se ei ole vain historiallinen tapahtuma, vaan tapahtuma, joka herättää voimakkaita tunteita.

Holokaustia ei voida opettaa vain järkyttävien keskitysleirikuvien kautta. Opettamisen

täytyy lähteä liikkeelle siitä, että holokaustin uhrin ja eloonjääneiden olivat kaikki yksilöitä, joiden elämän järkyttävät tapahtumat keskeyttivät. Myös holokaustin toimeenpanijat olivat ihmisiä. Heidän kokemustensa ja elämäntarinoidensa kautta ymmärrämme historiaa aivan eri valossa. Ymmärrämme, että historia ei ole ensisijaisesti armeijoiden tai hallitusten tarinaa, vaan nimenomaan yksilöiden, jotka tekevät jokapäiväisiä valintojaan kriisitilanteissa.

Tämä on tärkeää koska kysymys on myös tarinoiden siirtämisestä. Todistamme tapahtumaa, jonka aikana emme olleet elossa, mutta joka on totta, koska tapasimme eloonjääneitä ja koska todisteita on arkistoitu niin runsaasti. Monet selvisivät hengissä kertoakseen, mitä olivat nähneet ja todistaneet. Meidän tehtävämme on kertoa heidän näkemästään.

Miksi juuri holokaustista tulee puhua? Onhan tapahtunut paljon muutakin pahaa. Kansamurhat ovat toistuneet toisen maailmansodan jälkeen. Esimerkiksi Armenian kansamurha edelsi holokaustia.

Holokausti on maailman laajin ja eniten dokumentoitu kansamurha. Tutkijat ovat erottaneet kansamurhista vaihteita, jotka

Monet selvisivät hengissä kertoakseen, mitä olivat nähneet ja todistaneet. Meidän tehtävämme on kertoa heidän näkemästään.

ovat läsnä tuolloisessa tapahtumassa sen alusta loppumiseen saakka. Kuitenkin holokausti on ainoa kansamurha, jossa kaikki nämä vaiheet ovat selkeinä läsnä. Holokaustiin liittyvä todistusaineisto tulee uhreilta, murhan toimeenpanijoilta ja sivustakatsojilta. Uhreja auttaneet henkilöt ovat kertoneet näkemästään ja kokemastaan. Holokausti on ainutlaatuinen, mutta samalla se auttaa hahmottamaan kansamurhaa ja sen olemusta yleisemmällä tasolla. Holokaustin avulla opetetaan rasismista, suvaitsemattomuudesta, väkivallasta, valtion terrorista ja monista muista yhteiskunnan ongelmakohdista. Holokausti on länsimaisen ajattelun ja kulttuurin kipupiste.

Ehkä juuri sen hävettävyyden ja kivuliaisuuden takia on syntynyt kokonainen liike, joka kieltää holokaustin koskaan tapahtuneen. Sitten tähän liikkeeseen on liittynyt paljon muitakin. Holokaustia on yritetty politisoida ja vähätellä, kieltää ja laajentaa. Kysymys on historian kieltämisestä, joka menee kaikkea järkipäistä ajattelua vastaan. Kysymys on myös eloonjääneiden henkilökohtaisten kokemusten kieltämisestä. Esimerkiksi eloonjäänyt italijanjuutalainen kirjailija **Primo Levi** kirjoittaa tästä kaikkien keskitysleirillä olleiden painajaisena. Painajaisessa he palaavat kotiin, mutta kukaan ei usko sitä, mitä heille on tapahtunut.

Tämän lisäksi antisemitismi eli juutalaisvastaisuus ei ole kadonnut maailmasta. Viime vuosina Eurooppa on kokenut valtavaa vihaa, joka on aiheuttanut terrorismia, väkivaltaa ja kuolemaa. Antisemitistinen puhe on monen tutkijan mielestä osa eurooppalaista yhteiskuntaa. EU on ollut asiasta kyllin huolissaan tutkiakseen sitä. Tutkimustulokset osoittavat, että Euroopassa on paljon turvattomuutta ja jopa syrjintää. Sosiaalinen media on lisännyt painetta, sillä

Auschwitzista vapautuneita lapsia. Kuva: Yad Vashem.

netin suojissa tapahtuvat loukkaukset mielletään eri tavoin. Mutta mitä sitten, kun netin suoja katoaa ja joku vie puheen sanojen tasolta tekojen tasolle? Juuri tämä kehitys, jossa olemassa olevasta antisemitismistä edetään järkyttäviin tekoihin vallan huijalla, on yksi tärkeä opetus.

Totta on kuitenkin, että holokausti puhuttelee monia kansoja ja yksilöitä edelleen. Se on länsimaisen historiankirjoituksen vedenjakaja. Kun eloonjääneitä on yhä vähemmän vastuu muiston jatkumisesta siirtyy meille kaikille. Ehkä holokaustia on paras ajatella eloonjääneen ja sitten holokaustia tutkineen professorin **Israel Gutmanin** sanoin: *”Holokausti on kansamurha, joka kieltäytyy kuolemasta.”* ●

Stolperstein – maailman laajin holokaustin muistomerkki

DAN KANTOR

Saksalaisen taiteilijan **Gunter Demnig** vuonna 1995 holokaustin uhrien muistoksi käynnistämä Stolperstein-taideprojekti on levinnyt jo 22 maahan ja Stolpersteineja eli kompastuskiviä on asennettu tähän mennessä yli 75 000 kappaletta. Stolpersteineja voi hyvin kutsua maailman laajimmaksi ja suurimmaksi holokaustin muistomerkiksi.

Holokaustissa murhatun viimeisen tiedossa olevan asuinpaikan eteen katukivetykseen kaivettavan betonilohkareen päälle asennettuun kiiltävään kymmenen neliösenttimetrin kokoiseen messinkilaattaan on kaiverrettu uhrin nimi, syntymäaika, karkotuspäivä sekä murhapaikka ja -aika.

Demnig kutsuu laattojaan kompastuskiviksi, Stolpersteine. "Niiden tarkoituksena on kampittaa kauheita muistoja elävien joukkoon." Hän uskoo vakaasti, että kymmenen neliösenttimetrin kokoiset laatat, joiden yli ihmiset kävelevät ollessaan päivittäisillä asioillaan, tuovat julki holokaustin kauhuja persoonallisemmin ja purevammin kuin "viralliset" muistomerkit, kuten hänen synnyinpaikkansa Berliinin valtava juutalaismuseo.

"On lähes mahdotonta ymmärtää kuuden miljoonan ihmisen tarkoituksellista tuhoa", Demnig huomauttaa. "Mutta jos aurinko välkähdyttää silmiisi yhdestäkin näistä pikku paloista kadulla, luet siitä uhrin nimen ja katsahdat rakennukseen, joka kerran oli hänen kotinsa, holokausti saa paljon inhi-

Gunter Demnig on valmistanut Stolpersteineja jo 25 vuoden ajan. Kuva: Wikimedia.

millisemmät ja yksilöllisemmät kasvot."

"En ole koskaan pitänyt laattojani hautakivinä," hän sanoo kyynelten tulvahtaessa silmiinsä. "Mutta koska niin harva holokaustin uhreista sai kunnolliset hautajaiset, laatat antavat perheenjäsenille ja ystäville kokoontumispaikan, johon voi laskea kukkia - tai vain olla ja muistaa."

Kompastuskiviä myös Suomeen

Helsinkiin on tähän mennessä asennettu seitsemän Stolpersteineä. Viimeksi, 4. marraskuuta 2020, asennettiin kaksi kompastuskiveä Helsingin Hakaniemeen osoitteeseen Viherniemenkatu 5 ja yksi Ullanlinnaan osoitteeseen Korkeavuorenkatu 3. Asennuksesta vastasi Holokaustin uhrien

muisto ry., joka on ottanut hoitaakseen Suomen Stolperstein-projektin. Tavoitteena on asentaa kompastuskivi kaikille kahdeksalle Suomesta natsi-Saksalle luovutetulle juutalaispakolaiselle.

Viherniemenkadulle asennetut kompastuskivet tulivat **Heinrich** ja **Kurt Huppert** muistolle. Itävallan kansalainen Heinrich Huppert saapui Helsinkiin maanpakoon elokuussa 1938 teini-ikäisen tyttärensä **Fritzin** ja 6-vuotiaan poikansa Kurtin kanssa. Isä Heinrich luovutettiin Suomen viranomaisen toimesta Gestapolle ja yhdentoista vuoden ikään ehtinyt poika Kurt oli karkotettujen joukossa isänsä rinnalla 6. marraskuuta 1942 Helsingin eteläsatamasta lähteneessä Hohenhörn-laivassa. Sekä isä Heinrich että poika Kurt vietiin Auschwitziin, jossa heidät murhattiin. Tytär Fritzin jäi Suomeen ja mahdollisesti adoptoitiin suomalaiseen perheeseen. Varmaa tietoa asiasta ei ole.

Korkeavuorenkadulle asennettu kolmas

kompastuskivi valettiin Itävaltalaisen **Hans Robert Martin Kornin** muistolle. Korn saapui Suomeen 21-vuotiaana tammikuussa 1940 vapaaehtoiseksi talvisotaan taistelemaan Suomen itsenäisyyden puolesta. Myös Korn luovutettiin Gestapolle ja hänet kuljetettiin seitsemän muun juutalaispakolaisen kanssa Auschwitziin, jossa hänet murhattiin.

Aikaisemmin Helsinkiin on asennettu neljä kompastuskiveä. Munkkiniemen puistotielle valettiin muistokivet **Georg** ja **Janka Kollmannille** sekä heidän puolitoistavuotiaalle lapselleen **Franz Olof Kollmannille** ja **Elias Kopelowsky** sai muistokivensä Hotelli Tornin eteen. Viimeisen eli kahdeksannen, **Hans Szybilskin** muistolle tulevan kompastuskiven asennuspäivä on vielä auki. ●

Lähteet: Valitut Palat 01.2021 ja Hakehila 3/2020.

Holokaustin uhrien muistopäivä AlfaTV:llä

Suora lähetys 27.1.2021 klo 17–18.

Uusinnat 28.1. klo 15:30 ja la 30.1. klo 10.

28.1. alkaen katsottavissa AlfaTV:n arkistosta www.permanto.fi

Ohjelmassa:

- **Tervetulosanat, ohjelman ja vieraiden esittely:** Holokaustin uhrien muisto ry:n varapuheenjohtaja **Risto Huvila**
- **Tervehdys:** Suomen entinen pääministeri **Paavo Lipponen**
- **Keskustelu:** Mistä holokaustista oli kysymys? Miten holokausti kosketti Suomea (ja lähialueita)? Osallistujat: Holokaustitutkija FT **Susanna Kokkonen**, Helsingin juutalaisen seurakunnan kunniapuheenjohtaja **Gideon Bolotowsky** ja asiantuntija, toimittaja **Miriam Schwartz**.
- **Tervehdys:** **Poju Zabłudowicz**.
- **Keskustelu** jatkuu
- **Videofilmi:** Kompastuskivi, tuotanto/ohjaus **Antti Pekki**.
- **Muistorukous El Male Rachamim**, ylipäällikö *Simon Livson* sekä **muistokynttilöiden sytytys** Helsingin synagogassa.
- **Suurlähettiläiden tervehdykset:**
Israelin suurlähettiläs **Hagit Ben-Yaakov**.
Saksan suurlähettiläs **Konrad Arz von Straussenburg**.
Puolan suurlähettiläs **Piotr Rychlik**.
- **Keskustelu:** Miksi holokaustista pitää puhua vielä 76 vuotta sen jälkeen? Antisemitismi Suomessa. Osallistujat: Suomen Juutalaisten Seurakuntien Keskusneuvoston puheenjohtaja **Yaron Nadbornik**, **Miriam Schwartz** ja Holokaustin uhrien muisto ry:n puheenjohtaja **Kimmo Sasi**.
- **Puhe:** Oikeusministeri **Anna-Maja Henriksson**.
- **Keskustelu** jatkuu.
- **Päätössanat:** **Risto Huvila**
- **Kuvakollaasi** vapautetuista keskitysleireistä ja Israelin itsenäistymisestä.

Holocaust Remembrance Day on AlfaTV

Live broadcast on Wednesday, 27 Jan 2021 at 5-6 pm.

Rerun on Thursday, 28 Jan 2021 at 3:30 pm and Saturday, 30 Jan at 10 am.

From 28 Jan 2021 available on the AlfaTV archive www.permanto.fi

On the program:

- **Welcome, Introduction of the program and of the guests:** Vice Chairman of the Finnish Holocaust Remembrance Association, Mr. **Risto Huvila**.
- **Address:** Former Prime Minister of Finland, Mr. **Paavo Lipponen**
- **Discussion:** What was the Holocaust? How Holocaust affected Finland and the neighbouring area? Participants: Holocaust researcher Dr. **Susanna Kokkonen**, Honorary President of the Jewish Community of Helsinki, Mr. **Gideon Bolotowsky** and special adviser, journalist, Ms. **Miriam Schwartz**.
- **Address:** Mr. **Poju Zabłudowicz**.
- **Discussion** continues.
- **Videofilm:** Stolperstein, produced and directed by Mr. **Antti Pekki**.
- **The Memorial Prayer El Male Rachamim**, Chief Rabbi **Simon Livson** and **the lighting of the Memorial Candles** at the Helsinki Synagogue.
- **Addresses of the Ambassadors:**
H.E. Ambassador **Hagit Ben-Yaakov**, Israel.
H.E. Ambassador **Konrad Arz von Straussenburg**, Germany.
H.E. Ambassador **Piotr Rychlik**, Poland.
- **Discussion:** Why should we talk about Holocaust even after 76 years? Antisemitism in Finland. Participants: President of the Central Council of Jewish Communities in Finland, Mr. **Yaron Nadbornik**, Ms. **Miriam Schwartz** and Chairman of the Finnish Holocaust Remembrance Association, Mr. **Kimmo Sasi**.
- **Speech:** Minister of Justice, Mrs. **Anna-Maja Henriksson**.
- **Discussion** continues.
- **Closing:** Mr. **Risto Huvila**
- **Photo collage:** The liberated concentration camps and the birth of the State of Israel.

Holokaustin uhrien muisto ry. on vuonna 1993 perustettu yhdistys, jonka tarkoituksena on ylläpitää holokaustin uhrien muistoa; edistää juutalaisvainojen ja antisemitismin historian tutkimista; tuottaa aihepiiriin liittyvää tiedotus- ja oppimateriaalia; seurata antisemitistisiä ilmiöitä yhteiskunnassa ja osallistua siihen liittyvään keskusteluun sekä huomioida aihepiiriin liittyvät muistopäivät.

Ulkoministeriö ja Taiteen edistämiskeskus (Taike) ovat tukeneet yhdistyksen toimintaa.

Yhdistykselle valittiin vuosikokouksessa 10.6.2020 seuraava **hallitus**:

Kimmo Sasi, puheenjohtaja. Toiminut aiemmin mm. liikenne- ja ulkomaankauppaministerinä sekä kansanedustajana (vv. 1983–2015), toimien mm. perustuslakivaliokunnan puheenjohtajana. Sasi on toiminut myös lukuisissa kansainvälisissä luottamustehtävissä, mm. Pohjoismaiden neuvoston presidenttinä, Euroopan neuvoston lakivaliokunnan ihmisoikeusjaoston puheenjohtajana sekä EU:n eurooppaministerien neuvoston puheenjohtajana. Parhailaan Kimmo valmistelee väitöskirjaa Suomen perustuslaista.

Risto Huvila, varapuheenjohtaja. Liikkeenjohdon konsulttina toimiva Risto on suorittanut holokaustiopintoja Yad Vashemissa Jerusalemissa ja toimii myös Suomi-Israel Yhdistysten Liiton puheenjohtajana sekä Elämän Marssi ry:n varapuheenjohtajana. Risto on aktiivinen kirjoittaja, jolta ilmestyi 2018 kirja ”Israelin ihme ja presidentti Truman” suomeksi ja englanniksi. Risto kirjoittaa myös blogia Seurakuntalainen.fi:ssä ja Times of Israel -sivustolla.

Markku Haranne FM, VTM, on sosiologi, turvallisuuspolitiikan ja Lähi-idän tutkija. Tehnyt mittavan työuran puolustus- ja pelastushallinnossa, toimien mm. Etelä-Suomen lääninvalmiusjohtajana.

Dan Kantor on Hakehila-lehden päätoimittaja ja on toimittanut mm. Helsingin juutalaisen seurakunnan ja Helsingin Juutalaisen Yhteiskoulun 100-vuotishistoriateokset. Dan on eläkkeellä Helsingin juutalaisen seurakunnan hallintojohtajan tehtävästä.

Susanna Kokkonen FT, holokaustiasiantuntija, on asunut Israelissa yli kymmenen vuotta ja matkustaa ympäri maailmaa puhumassa Israelista, holokaustista ja antisemitismistä. Hän valmistui Jerusalemin Heprealaisesta yliopistosta ja työskenteli sen jälkeen Suomen suurlähetystössä Tel Avivissa. Kokkonen toimi yli kymmenen vuotta Yad Vashemin Kristittyjen Ystävien johtajana. Kokkonen kirja ’Matka holokaustiin’ on julkaistu myös ruotsiksi ja englanniksi.

Kristina Paavela, OTK, VT, on entinen Kuvataideakatemiaan hallintojohtaja. Kristina on toiminut aktiivisesti Stolperstein-muistokivien tuomiseksi Suomeen ja on myös vastannut Stolperstein-projektista HUM:in hallituksessa.

Miriam Schwartz toimii asiantuntijana opetushallituksessa ja toimittajana YLEssä. Romanitaustainen Miriam on myös perehtynyt heimonsa kohtaloihin natsi-Saksan holokaustissa. Kuva: Mona Salminen.

Ilkka Virtanen YTM, yhdistyksen sihteeri. Ilkka on Valittujen Palojen päätoimittaja ja julkaisujohtaja vuodesta 2004, tätä ennen toimittajana Kauppalehdessä, Taloussanomissa ja Reutersilla. Yhteysupseerina (kapteeni) UNIFIL-operaatioissa Libanonissa 1987-1988 ja sotilastarkkailijana (majuri) YK:n UNTSO-rauhanturvaoperaatioissa Golanilla 1991-1992. Julkaissut useita holokaustia ja juutalaisuutta käsitteleviä artikkeleita.

Niina Vántänen toimii Kallion lukion historian ja yhteiskuntaopin opettajana, joka on tuottanut holokaustiin liittyviä opetusaineistoja. Vuodesta 2008 Niina on vinyt opiskelijoita holokaustin tapahtumapaikoille Puolaan ja Baltiaan, ja on myös itse osallistunut Auschwitzin museon kesäseminaareihin.

Mikael Zewi VTM, on yhdistyksen perustajajäseniä. Hän toimi yhtäjaksoisesti yhdistyksen hallituksessa 23 vuoden ajan vuoteen 2016. Mikael on ollut myös perustamassa Turun Seudun Suomi-Israel yhdistystä ja Suomi-Israel yhdistysten Liittoa. Aiemmin hän on toiminut Turun juutalaisen seurakunnan hallintoneuvostossa mm. varapuheenjohtajana. Työuransa Mikael on tehnyt kansainvälisen kaupan parissa.

Katsaus vuoden 2020 toimintaan

Koonnut **DAN KANTOR**

Koronaepidemia hankaloitti myös Holokaustin uhrien muisto ry:n toimintaa. Muun muassa suunnitellut seminaarit jouduttiin järjestämään webinaareina tai kokonaan perumaan. Vuosittainen Vainojen uhrien muistopäivän valtakunnallinen tilaisuus Säätytalolla ja sitä edeltänyt samana päivänä 27.1.2020 eduskunnan auditoriossa pidetty ”Holokausti, antisemitismi ja ihmisoikeudet” -seminaarin ehdittiin kuitenkin järjestää normaalisti ennen kuin koronarajoitukset astuivat voimaan.

Webinaari ”Korona ja antisemitismi” järjestettiin 2.6.2020. Webinaarin alustajina olivat tutkija, tohtorikoulutettava **Alex Aissaoui**, toimittaja **Juhani Huttunen** ja toht., holokaustitutkija **Susanna Kokkonen**. Webinaari on katsottavissa osoitteessa: <https://youtu.be/rB8l6yh5lvs>.

Yhdistyksen vuosikokous pidettiin Saksalaisen kirkon seurakuntasalissa 10.6.2020. Osallistujamäärän rajoitusten takia vuosikokoukseen oli mahdollista osallistua myös internetyhteyden kautta.

Yhdistys lähetti heinäkuun lopulla lehdistötiedotteen ja julkaisi kotisivuillaan tietoa Euroopan parlamentin vuonna 2015 julistamasta romanien kansanmurhan eli holokaustin vuotuisesta muistopäivästä 2. elokuuta. Juutalaisten ohella etniseen alkupeirään perustuen murhattiin myös yli miljoona romanian.

Syksyn tärkeimpiä tapahtumia olivat 4. marraskuuta järjestetty kolmen kompastuskiven (Stolpersteine) asentaminen, 5. marraskuuta järjestetty seminaari sekä osallistuminen kahdeksan natsi-Saksalle luovutetun juutalaispakolaisen muistotilaisuuteen 5.11.2020.

Holokaustin uhreja muistettiin Helsingin Säätytalolla

Holokaustin uhrien muisto ry (HUM) järjesti Holokaustin uhrien muistopäivän valtakunnallisen tilaisuuden Säätytalolla 27.1.2020, jolloin tuli kuluneeksi 75 vuotta Auschwitzin keskitysleirin vapauttamisesta.

Tilaisuuden alussa sytytettiin kuusi muistokynttilää holokaustin uhreille. Kynttilät sytyttivät keskitysleireiltä selviytyneet **Nena Kafka** ja **Lilly Millner**, romanien edustaja **Miriam Schwartz**, kansanedustaja **Ben Zyskowitz** ja **Daniel Franck**, joiden isät selviytyivät keskitysleireistä sekä Daniel Franckin tytär **Gabi** holokaustissa murhattujen lasten muistoksi. (Kansikuva).

Tilaisuuden pääpuheen piti ulkoministeri **Pekka Haavisto**, joka tuomitsi edellisenä päivänä tapahtuneen Turun synagogan töhrimisen ja piti myös Tampereella tapahtunutta Israelin lipun polttamista rikollisena tekona.

Haavisto kertoi vierailleensa Aushwitzissa

Ulkoministeri Pekka Haavisto piti muistotilaisuuden juhlapuheen.

pari vuotta sitten, ja totesi, että tekisi hyvää kaikille suomalaisille vieraila siellä.

– Valitettavasti meillä on edelleen tietämättömyyttä historiasta ja myös aktiivista historian kieltämistä, jota ei voi hyväksyä.

Muistopäivän tilaisuuden avasi HUM:in puheenjohtaja **Kimmo Sasi**. Tilaisuudessa puhui myös Yad Vashem, The World Holocaust Remembrance Centerin edustaja **Liz Elsby**.

Tervehdyksensä esittänyt Israelin suurlähettiläs **Dov Segev-Steinberg** kiitti Suomen hallitusta kansainvälisen holokaustin muistojärjestön IHRAn antisemitismi-määritelmän hyväksymisestä.

Tervehdyksensä esittivät myös Suomen Juutalaisten Seurakuntien Keskusneuvoston puheenjohtaja **Yaron Nadbornik** ja romanien edustajana toimittaja **Miriam Schwartz** sekä Luxemburgin, Saksan ja Puolan suurlähettiläät. Tilaisuuden musiikista vastasi oopperalaulaja **Angelika Klas** säestäjänään **Jukka Nykänen**.

Vanha ja uusi antisemitismi puhutti HUM-seminaarissa

Ennen Säätytalon Holokaustin uhrien muistopäivän tilaisuutta HUM järjesti päivällä eduskunnan auditoriossa ”Holokausti, antisemitismi ja ihmisoikeudet” -seminaarin. Tilaisuuden isäntänä toimi kansanedustaja **Peter Östman** ja seminaarin juonsi HUM:in varapuheenjohtaja **Risto Huvila**. Seminaarin puhujina olivat Yad Vashem, The World Holocaust Remembrance Centerin edustaja **Liz Elsby**, toht., professori **Jukka Kekkonen**, holokaustitutkija **Susanna Kokkonen** ja professori **Karmela Liebkind**. Myös yleisöllä (n. 40 henkeä) oli mahdollisuus osallistua keskusteluun.

Yhdistyksen puheenjohtaja **Kimmo Sasi** totesi avauspuheenvuorossaan mm., että sotien jälkeen luotiin ihmisoikeussopimusjärjestelmä, jonka eurooppalaisena kulmakivenä toimii Euroopan ihmisoikeussopimus tuomioistuinjärjestelmineen. Sananvapaus on olennainen ihmisoikeus ja kansalaisvapaus, mutta se ei ole rajoittamaton. Niinpä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on ratkaisuisaan päätenyt siihen, että ei sen enempää holokaustin kieltäminen kuin Israelin tuotteiden boikotoimiseen yllyttäminen ole oikeuden suojaa nauttivaa sananvapauden käyttöä.

Professori (emerita) **Karmela Liebkind** totesi mm., että antisemitismi on kuin muuntautumiskykyinen virus. Toista kielikuvaa käyttäen se on verrattavissa pianoon ja sen monet muodot eri säveliin. Näitä

HUM:in puheenjohtaja Kimmo Sasi piti seminaarin avauspuheen.

”säveliä” ovat esimerkiksi kristillinen antisemitismi, valistuksen aikainen antisemitismi, kuten myös vastavalistuksen versio tästä, kansallissosialismi, moderni islamistinen antisemitismi ja niin edelleen. Ja myös antisionismi.

Professori Liebkind toi esille tutkimustietoa, joka tukee arkikokemusta siitä, että antisemitismi ja antisionismi eivät henkilöiden tasolla ole toisistaan erillään olevia säiliöitä. Hän viittasi Yalen yliopistossa tehtyyn laajaan tutkimukseen, joka osoitti, että on olemassa vahva yhteys henkilön Israel-kriittisyyden ja juutalaisvastaisuuden välillä. Mitä enemmän on toista, sitä enemmän toistakin esiintyy. Tutkimuksessa selvitettiin asenteita nimenomaan eurooppalaisissa maissa.

Helsinkiin asennettiin kolme uutta Stolpersteinia

Holokaustin uhrien muisto ry. asensi 4. marraskuuta 2020 kolme uutta Stolpersteinia eli kompastuskiveä Helsinkiin. Tavoitteena on

asentaa kompastuskivi kaikille kahdeksalle Suomesta natsi-Saksalle luovutetulle juutalaispakolaiselle. Stolpersteinit ovat saksalaistaiteilija **Gunter Demnig**in aloittama ja kehittämä taideprojekti, jolla muistetaan holokaustin uhreja. Kompastuskiviä on jo asennettu yli 75 000 kappaletta 22 eri maahan. (Ks. myös sivut 6–7).

Hakaniemeen osoitteeseen Viherniemenkatu 5 asennetut kaksi kompastuskiveä tulivat **Heinrich** ja **Kurt Huppert**in muistolle ja Ullanlinnaan osoitteeseen Korkeavuorenkatu 3 asennettu kolmas kompastuskivi valettiin Itävaltalainen **Hans Robert Martin Kornin** muistolle.

Aikaisemmin Helsinkiin on asennettu neljä kompastuskiveä. Munkkiniemen puistotielle valettiin muistokivet **Georg** ja **Janka Kollmannille** sekä heidän puolitoistavuotiaalle lapselleen **Franz Olof Kollmannille** ja **Elias Kopelowsky** sai muistokivensä Hotelli Tornin eteen. Viimeisen eli kahdeksannen, **Hans Szybilski**in muistolle tulevan kompastuskiven asennuspäivä on vielä auki.

Viherniemenkadun kompastuskivien asennusta oli saapunut seuraamaan ilahduttavan runsas yleisö sateisesta ja koleasta säästä huolimatta. Aikaisemmat muistokivet valanut Gunter Demnig ei päässyt tällä kertaa paikalle, mutta asentamisen suorittivat taidolla ja pieteetillä taiteilijat **Jaakko Rustanius** ja **Pasi Mälkiä** (ks. takasivu). Tilaisuudessa puhuivat mm. HUM:in puheenjohtaja Kimmo Sasi, Helsingin juutalaisen seurakunnan puheenjohtaja **Yaron Nadbornik** ja Helsingin Saksalaisen koulun rehtori **Annette Carl**.

Helsingin Saksalaisesta koulusta **Heinrich** ja **Kurt Huppert**in muistokivien asennuksiin osallistui myös koulun oppilaita historianopettaja **Anna-Maria Fischer**in kanssa. Myös Kallion lukio ja Helsingin kuvataidelukio (Torkkelin lukio) ovat sisällyttäneet kompastuskivet historianopetukseensa. Kouluilla on viimeisen 10 vuoden ajan ollut ohjelmassaan historian projektikurssi, jossa perehdytään holokaustin historiaan. Kurseja vetävät **Niina Väsentänen** (Kallion lukio) ja **Tiina Kärkkäinen** (Helsingin kuvataidelukio).

Kahdeksaa natsi-Saksalle luovutettua juutalaispakolaista muistettiin seminaarilla ja muistotilaisuudella

Holokaustin uhrien muisto ry. järjesti Saksalaisen kirkon seurakuntasalissa 5.11.2020 seminaarin ennen vuotuista Helsingin juutalaisen seurakunnan kahdeksalle natsi-Saksalle luovutetulle juutalaispakolaiselle Tähtitorninmäen muistomerkillä järjestettyä muistotilaisuutta.

HUM:in seminaarin avasi yhdistyksen puheenjohtaja Kimmo Sasi, jonka jälkeen Israelin uusi suurlähettiläs **Hagit Ben-Yaakov** puhui holokaustin muistosta henkilökohtaisesta ja ammatillisesta näkökulmasta.

Seminaarin pääpuhujana oli Korkeimman oikeuden oikeusneuvos **Ari Kantor**, joka selvitti Korkeimman oikeuden 22.9.2020 antamaa ennakkoratkaisua KKO 2020:68, jossa määrättiin Pohjoismainen vastarintaliike -niminen rekisteröimätön yhdistys lak-

kautettavaksi. Ratkaisussa määrättiin ensimmäistä kertaa Suomessa yhdistyksen toiminta yhdistyslain perusteella lakkautettavaksi lainvastaisena. Korkein oikeus katsoi Pohjoismaisen vastarintaliikkeen toimineen, esimerkiksi verkkokirjoituksissaan, demokratian ja sen tausta-arvojen vastaisesti,

Oikeusneuvos Ari Kantor kävi läpi Korkeimman oikeuden päätöstä lakkauttaa PVL-yhdistys.

esittäneen juutalaisvastaisia ja muita kansanryhmiä solvaavia kannanottoja ja ainakin hiljaisesti hyväksyneen väkivallan toimintatavakseen. Korkein oikeus katsoi, ettei yhdistyksen edellä kuvatun kaltaiset tavoitteet ja toiminta saaneet yhdistymisvapauden ja sananvapauden suojaa.

Seminaarin päätteeksi kirjailija **Timo Suutarinen** esitti runoja teoksestaan *Runoja Holokaustista ja Terezinistä*. Seminaariin osallistui runsaat 30 henkilöä ja sitä oli mahdollisuus myös seurata suorana HUM:in kotisivujen www.hum.fi kautta, joilla seminaari on edelleen nähtävissä.

Seminaarin jälkeen HUM:in edustajat osallistui Tähtitorninmäen muistotilaisuuteen ja laskivat seppeleen muistomerkillä. ●

